

Социальный педагог, социально-педагогическая деятельность, методологический подход.

This article deals with the specific features of social pedagogy in rural areas. Based on these features it is characterized the approaches that make up the methodological framework of social workers' training to work in rural areas and make a meaning in the context of our research: systematic approach can identify and provide component completeness of social workers' training to the profession in rural area, identify relationships and dependencies between them, define framework necessary for components unification in the system; anthropological approach focuses on the study of social pedagogy as a subject of socio-educational activity in rural areas, taking into account his individual and social significant features; learner-centered approach identifies key methodological guidance of didactic and methodological support of educational process as a system that provides opportunities for formation of personal professional social pedagogue's standpoint; activity approach directs to the content of continuing professional education from the perspective of the relationship and interaction of cognitive and professional activities.

Social pedagogue, socio-educational activity, methodological approach.

УДК 371

ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВПЛИВУ УПРАВЛІННЯ НА ЯКІСТЬ НАВЧАННЯ УЧНІВ

В. Г. Вихор, аспірант Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка

Функції управління, розглядаються як особливі, відносно самостійні заходи, повний склад яких утворює єдиний цикл управління. Таким чином, завдання класифікації функцій управління є одним з найбільш важливих і пов'язаних з вивченням функціональних аспектів управління. Аналіз аспектів організації управління сприяє глобальному розумінню реального стану справ, виявляє причинно-наслідкові зв'язки у системі підготовки учнів.

Управління, управління навчанням, процес навчання.

Актуальність теми. Аспекти управління діяльністю людини визначають загальну ефективність будь-якого процесу до якого вона залучена. Важливим аспектом підвищення ефективності навчально-виховного процесу є актуалізація питання про його управління. Існують

різні точки зору на поняття "управління навчальною діяльністю учнів", але зміст визначень залишається, в принципі, однаковим. Вважається, що "керувати навчальною діяльністю школярів – це значить, визначати цілі, намічати завдання, здійснювати планування, організовувати учнів для виконання завдань, проводити оперативний контроль, вносити корективи в організацію навчальної роботи, надавати допомогу невстигаючим, підбивати підсумки діяльності".

Мета статті – визначити теоретичні основи управління навчальною діяльністю учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Аналіз попередніх досліджень та виклад матеріалу. На думку В.П. Симонова, управляти пізнавальним процесом у ході уроку необхідно на основі чіткого планування, організації та контролю цього процесу [5].

В.П. Беспалько підкреслює, що управляти навчальною діяльністю учнів означає, стежити за повним і правильним виконанням всіх запропонованих учневі вправ, контролювати якість засвоєння і обов'язково коригувати помилки [1].

Аналізуючи роботи психологів та педагогів з даного питання і загальну теорію управління, можна зробити висновок, що "управління навчальною діяльністю" представлено як взаємодія вчителя з учнями на етапах, що взаємозмінюються.

На кожному етапі конкретного типу уроку реалізується сукупність функцій управління (мотивація і стимулювання, планування та організація, контроль, аналіз та корекція), що послідовно і циклічно змінюють один одного. Циклічний характер управління пов'язаний з послідовним переведенням учнів з одного психологічного стану в інший, зумовлюючи тим самим постійний і поступальний процес їх психічного розвитку.

Т.В. Шамова вважає, що управляти навчальною діяльністю учнів – це включати їх у "навчання як самокерований процес активної відбивно-перетворюючої діяльності" [6, с. 7].

Т.В. Шевченко визначає управління якістю навчання як послідовну, покрокову реалізацію процедур навчально-пізнавальної діяльності, об'єктивна необхідність якої визначається новими підходами в організації навчального процесу, що будується на особистісно орієнтованій основі в процесі навчання, на зміну самої позиції вчителя як організатора навчально-пізнавальної діяльності учнів, безпосереднього учасника спільної діяльності в системі "учитель – учень" [7].

Так само, ми вважаємо вельми переконливими такі положення, висунуті В.А. Якуніним [10, с. 15-16].

1. Якщо виховання і навчання розглядати як організаційну форму соціальних впливів, то вони можуть бути описані з позицій теорії управління.

2. У процесуальному плані навчання може бути представлено як єдність основних функцій, що послідовно і циклічно змінюють один одного і тим самим утворюють певну педагогічну технологію.

3. Циклічний характер управління в навчанні пов'язаний з послідовним переведенням учнів з одного психологічного стану в інший,

зумовлюючи тим самим постійний і поступальний процес їх психічного розвитку.

4. Діяльність учня і вчителя може бути описана єдиною функціональною схемою, оскільки в навчанні кожен з них виступає в якості суб'єкта управління у відношенні до інших або до самого себе.

Розглядаючи проблему управління, необхідно дослідити питання про стилі управління. Ю.Н. Кулюткін і Г.С. Сухобська розрізняють два стилі управління: авторитарний і рефлексивний, А.К. Маркова відзначає три – демократичний стиль, авторитарний і ліберальний. Багато авторів дотримуються такої ж точки зору.

Всі автори відзначають, що при авторитарному стилі управління учень розглядається як об'єкт педагогічного впливу, а не рівноправний партнер. Ще в свій час К.Д. Ушинський з цього приводу писав, що при правильному навчанні й вихованні учень не скільки об'єкт педагогічного впливу, скільки суб'єкт, тобто активний учасник навчально-виховного процесу.

Авторитарний стиль управління – це спотворене управління, "абсолютно не враховує внутрішній світ і активність дитини, розриває людські відносини між особистістю вчителя і особистістю учня. Цей стиль управління втратив вихідну мета – розвиток самого учня в процесі власної активної діяльності".

Такої ж позиції дотримується і А.К. Маркова. "При авторитарному стилі, – зазначає вона, сили учнів спрямовані на психологічний самозахист, а не на засвоєння знань і власний розвиток. Для вчителя характерна низька задоволеність професією і професійна незадоволеність" [4, с. 30].

Однак не всі автори дотримуються настільки однозначної позиції. В.В. Краєвський стверджує, що домогтися успіху в справі виховання та розвитку учнів неможливо, орієнтуючись тільки на демократичний стиль управління. Важливо, щоб у цьому процесі учень розглядався як центральна фігура [2]. Що відповідає позиції сучасної гуманістичної психології.

Ю.Н. Кулюткін і Г.С. Сухобська до рефлексивного управління відносять таке управління, при якому "вчитель ставить учня в позицію активного суб'єкта навчання, що здійснюється в загальній системі колективної роботи класу; розвиває здатність учня до самоуправління, самоорганізації, саморегуляції, самоконтролю власної діяльності; організовує процес навчання як рішення навчально-пізнавальних проблем на основі творчої взаємодії з учнями" [3, с. 43].

Рефлексивні процеси, тобто процеси взаємного відображення в системі "учитель-учень", є необхідною умовою для організації взаємодії, комунікацій і взаєморозуміння між учителем і учнями. В силу цього, в структурі педагогічної діяльності виділяється рефлексивний компонент.

Розглядаючи демократичний стиль управління, А.К. Маркова звертає увагу на те, що "вчителі з цим стилем більше звертають увагу на свої психологічні уміння". Характеризуючи ліберальний стиль управління, вона зазначає, що організацію та контроль діяльності учнів учитель "здійснює без системи, виявляє нерішучість, коливання" [4, с. 30-31].

Аналізуючи сучасний стан досліджуваної проблеми, слідом за Е.В. Яковлевим [9] ми приймаємо такі методологічно важливі моменти.

1. Проблема управління навчанням має міждисциплінарний характер.

2. Розробка проблеми управління якістю навчання безпосередньо пов'язана з розвитком наукових методів аналізу діяльності в цілому і управлінської, зокрема,

3. Процес управління якістю навчання відрізняється високим ступенем варіативності, обумовленої загостреною "реакцією" на зміну умов його протікання.

Аналіз проблеми приводить нас до наступного визначення: управління якістю навчання – це планомірний, прогнозований і технологічно забезпечений процес, спрямований на створення оптимальних умов для досягнення високого рівня знань, умінь, навичок учнів та їх особистісного розвитку.

У науково-педагогічній літературі загальноосвітній навчальний заклад розглядається як складна соціально-педагогічна система, що і визначає специфіку управління. Теорія управління навчальним закладом як самостійна наука визначилася порівняно недавно. Роботи дослідників Ю.В. Васильєва, Ю.А. Конаржевського, А.А. Орлова, П.І. Третьякова, Т.І. Шамової просувають розвиток теорії управління школою, узагальнюючи педагогічні та управлінські факти та явища, накопичені наукою й практикою управління соціальними системами.

Дослідження і практичний досвід освітніх установ показують, що управління в освітній установі, як правило, здійснюють директор, його заступники з навчально-виховної та наукової роботи, керівники системи методичної служби конкретного циклу предметів. Педагогічне управління у традиційній класифікації схем функціонального складу передбачає залучити до управління вчителів, так як в умовах модернізації освіти дещо змінилася їх роль: учитель – не просто головна дійова особа в оновленні педагогічного процесу, він організатор навчально-пізнавальної діяльності учня.

Управління навчально-пізнавальним процесом, – зазначають ці вчені, – тісно пов'язане з навчальним курсом. Тут кожен вчитель є одночасно наставником (менеджером). Мета управління – підтримка функціонування малих груп і окремих учнів. Курс навчання – порівняно відкритий, часто перебудовується за пропозиціями вчителя і учнів. Процес коригування визначається необхідністю його відповідності реальним можливостям учнів, рівню їх підготовленості до засвоєння наступних розділів (тем), навчальних курсів і називається контрольньо-діагностичною функцією в управлінні процесом навчання. Ці висновки незалежних експертів з Голландії важливі в обґрунтуванні наявності в педагогічній діяльності вчителя компонентів управління.

Результати досліджень В.П. Беспалько, Ю.В. Васильєва, Ю.А. Конаржевського, Ю.Н. Кулюткіна, П.І. Третьякова **Ошибка! Источник ссылки не найден.**, Т.І. Шамової, В.А. Якуніна дозволили під педагогічним управлінням розуміти діяльність вчителя, орієнтовану на

створення умов, що забезпечують досягнення передбачуваних освітніх цілей. При цьому предметом педагогічного управління виступає професійна діяльність учителя – викладання і діяльність учня – навчання.

Управлінська діяльність учителя здійснюється в певному освітньому середовищі. За І.С. Якіманською, освітнє середовище включає [8]:

- організацію і використання навчального матеріалу різного змісту, виду і форм; надання учневі свободи вибору і виконання навчальних завдань (при знятті емоційної напруги у зв'язку з острахом помилитися у своїх діях);

- використання нетрадиційних форм групових та індивідуальних занять з метою активізації творчості дітей, створення умов для творчості в самостійній та колективній діяльності;

- постійну увагу педагога до аналізу та оцінки індивідуальних способів навчальної роботи, спонукають учня до усвідомлення їм не тільки результату, але і процесу своєї роботи (важливо, щоб учні могли розповісти, що вони робили на уроці, як організували свою роботу, якими способами користувалися, чим їм найбільше сподобалося займатися);

- особливу підготовку вчителя до систематичного здійснення такої роботи на уроці, в ході організації індивідуальних занять (чим багатше освітнє середовище, тим легше розкрити індивідуальні можливості кожного учня, використати їх з урахуванням виявлених в процесі управління інтересів, схильностей і різноманітності суб'єктивного досвіду учня, накопиченого їм в сім'ї, спілкуванні з однолітками, навчанні, реальній взаємодії з навколишнім світом).

З іншого боку, управлінська діяльність учителя займає своє місце в системі управління освітою взагалі, і їх цілі та дії мають співпадати.

Таким чином, ґрунтуючись на вітчизняних та зарубіжних розробках в теорії управління, можна виділити наступні елементи основи для управлінської діяльності вчителя:

- системний, що розглядає будь-яку організацію як сукупність взаємопов'язаних, взаємодіючих елементів, які орієнтовані на досягнення конкретних цілей в умовах мінливого середовища (адміністрація – учитель);

- процесуальний, аналізує управлінську діяльність як безперервну систему взаємодій управлінських функцій (функціональний склад управлінської діяльності);

- інформаційний, що передбачає забезпечення керівників і виконавців (учителів) інформацією для прийняття управлінського рішення на рівні навчального закладу та класу;

- комунікаційний, що забезпечує систему встановлення взаємодії для обміну інформацією між двома і більше людьми: учителем і учнем, учителем і керівником;

- координаційний, що розкриває систему встановлення зв'язку й взаємодії елементів різних рівнів відповідно до їх повноважень;

- мотиваційний, що стимулює процес спонукання себе та інших (вчителя і учнів, керівників педагогічного колективу) до діяльності для досягнення поставлених цілей і отримання бажаних результатів.

Висновок. В основі змісту управлінської діяльності вчителя лежить виявлення функцій управління. У даний час ряд вчених вважають, що склад і послідовність функцій, з яких складається процес управління, один і той же для всіх самоврядних систем. При цьому недооцінка або пропуск одного з функціональних елементів веде до деформації всього процесу управління і зниження його ефективності. Самі ж функції управління розглядаються як особливі, відносно самостійні види діяльності, повний склад яких утворює єдиний управлінський цикл. Таким чином, проблема класифікації функцій управління є однією з найбільш важливих і важких проблем, пов'язаних з вивченням функціонального аспекту управління. Багато дослідників не виділяють як функцію управління аналітичну діяльність. Її недооцінка як однієї з важливих функцій управління досить негативно позначається на управлінській діяльності. Саме аналіз забезпечує систематизацію й осмислення все більш зростаючого потоку інформації, сприяє глобальному розумінню реального стану справ, дозволяє виявити причинно-наслідкові зв'язки.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці системи організації управління навчальною діяльністю учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Список літератури

1. Беспалько В.П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения / В.П.Беспалько. – М.: Педагогика, 1989. – 192 с.
2. Краевский В.В. Проблемы научного обоснования обучения (методологический анализ) / В.В. Краевский. – М.: Педагогика, 1977. – 264с.
3. Кулюткин Ю.Н. Психология обучения взрослых / Ю.Н. Кулюткин. – М.: Просвещение, 1985. – 128 с.
4. Маркова А.К. Психология труда учителя: Кн. для учителя / А.К.Маркова. – М.: Просвещение, 1993. – 192 с.
5. Симонов В.П. Диагностика личности профессионального мастера преподавателя / В.П.Симонов. – М. 1995. – 192 с.
6. Шамова Т.И. Активизация учения школьников. – М.: Педагогика, 1982. – 209 с.
7. Шевченко В.А. Педагогический менеджмент в процессе обучения. дис.... канд.пед.наук: 13.00.01 / В.А. Шевченко. – Ростов на / Д, 2003. – 189 с.
- 8.Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе / И.С. Якиманская. – М.: Издательская фирма Сентябрь, 1996. – 95 с.
- 9.Яковлев Е.В. Теоретические основы управления качеством образования в высшей школе / Е.В. Яковлев. – Челябинск: ЧГПУ, 1999. – 165 с.
- 10.Якунин В.А. Обучение как процесс управления. Психологические аспекты / В.А. Якунин. – Л.: ЛГУ, 1988. – 159 с.

Функции управления, рассматриваются как особые, относительно самостоятельные мероприятия, полный состав которых образует единый цикл управления. Таким образом, задача классификации функций управления является одной из наиболее важных и связанных с изучением функциональных аспектов управления. Анализ аспектов организации управления способствует глобальному пониманию

реального положения дел, выявляет причинно-следственные связи в системе подготовки учащихся.

Управление, управления обучением, процесс обучения.

In content-based management of teachers is identifying management functions. Currently, a number of scientists believe that the composition and sequence of functions that make up the management process, the same for all systems of self. This underestimation or omission of one of the functional elements leads to deformation of the entire process of managing and reducing its effectiveness. Themselves management functions are treated as special, relatively independent activities, the full composition of which forms a single management cycle. Thus, the problem of classification of management functions is one of the most important and difficult problems related to the study of the functional aspects of management. Many researchers do not evolve as a function of managing analytical activity. Her underestimation as one of the important functions of management is very negative impact on management. This analysis provides systematization and interpretation of increasingly growing flow of information, promote global understanding of the real state of affairs, reveals causal relationships.

Management, learning management, learning process.

EINSATZ VON SPRACHLEHRFILMEN IM DAF-UNTERRICHT AM BEISPIEL DER TELENVELA FÜR DEUTSCHLERNER „JOJO SUCHT DAS GLÜCK“

Irena Vysockaja, Litauen

Der Film hat sich zu einem im Fremdsprachenunterricht oft eingesetzten Lehr- und Lernmedium etabliert. Während sich Spielfilme besonders gut zur Thematisierung der filmtechnischen Aspekte eignen und die landeskundlichen Inhalte realitätsgetreu transportieren, wird in dieser Hinsicht die Leistungsfähigkeit der Sprachlehrfilme oft als unzureichend eingeschätzt. Es ist jedoch nicht zu leugnen, dass sich die modernen Lehrfilme ganz gezielt auf die Förderung der Sprachfertigkeit ausrichten und sich dazu noch durch motivierende Wirkung auszeichnen. Im Mittelpunkt des vorliegenden Beitrages steht der Einsatz der Sprachlehrserie „Jojo sucht das Glück“ im DaF-Unterricht an der Europäischen Humanistischen Universität.

DaF-Unterricht, Film im DaF-Unterricht, Sprachlehrfilm, Telenovela im DaF-Unterricht, Hör-Sehverstehen, audiovisuelle Medien im Fremdsprachenunterricht

Seit dem eindringlichen und wirkungsvollen Appell von Inge Schwerdtfeger im Jahr 1989²², Filmeinsatz im Fremdsprachenunterricht zu